

Titlul II Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal

Capitolul I Acțiunea penală

Art. 14. Obiectul și exercitarea acțiunii penale. (1) Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare prin actul de inculpare prevăzut de lege.

(3) Acțiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal, în condițiile legii.

• **VECHIUL CPP: art. 9.**

Art. 15. Condițiile de punere în mișcare sau de exercitare a acțiunii penale. Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.

Art. 16. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale.

(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;
- c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;
- d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;
- e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;
- f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;
- g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;
- h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;
- i) există autoritate de lucru judecat;
- j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.

• **VECHIUL CPP: art. 10.**

• **RIL. V.:**

– *Dec. ICCJ (SU) nr. XXVII/2006 (infra, art. 17 NCPP);*

– *Dec. ICCJ (Complet RIL) nr. 4/2019 (infra, art. 396).*

• **HP. Dec. ICCJ (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală – Complet DCD/P) nr. 2/2014** (M. Of. nr. 319 din 30 aprilie 2014): „În aplicarea art. 5 NCP, (...) prescripția răspunderii penale reprezintă o instituție autonomă față de instituția pedepsei” [D.C.C. nr. 265/2014: „(...) disp. art. 5 NCP sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile”].

Dec. ICCJ (Complet DCD/P) nr. 9/2015 (M. Of. nr. 406 din 9 iunie 2015): „(...) 1. în aplicarea dispozițiilor art. 67 L. nr. 192/2006 priv. medierea și organiz. profesiei de mediator, încheierea unui acord de mediere constituie o cauză sui-generis care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare; 2. încheierea unui acord de mediere în condițiile L. nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator poate interveni în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale” [D.C.C. nr. 397/2016: „(...) disp. art. 67 L. nr. 192/2006 priv. medierea și organiz. profesiei de mediator, în interpret. dată prin Dec. ICCJ (Complet DCD/P) nr. 9/2015, sunt

constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței”].

● **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 89/A/2016** (www.scj.ro): „În ceea ce privește încadrarea juridică dată de prima instanță faței pentru care apelanta a fost trimisă în judecată, ICCJ constată că aceasta a fost în mod corect circumscrisă autoratului, iar nu complicității la infracțiunea de spălare de bani, inculpatul (...), în calitatea sa de notar public, fiind cea care a întocmit și autentificat actul de dezmembrare a terenului (...) și contractele de vânzare-cumpărare subsecvente, a căror formă solemnă era instituită de lege ca o condiție ad validitatem (T. X, art. 2 L. nr. 247/2005 priv. reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente), realizând, în acest mod, operațiunea de schimbare și transfer a bunului imobil dobândit în mod ilegal (...), prin fragmentarea lui în mai multe loturi inegale și, ulterior, transmiterea dreptului de proprietate asupra acestora către alte persoane, în scopul ascunderii originii sale ilicite. În consecință, având în vedere toate considerentele anterior expuse, ICCJ apreciază că fapta pentru care s-a dispus condamnarea inculpatului (...) întrunește toate elementele constitutive ale infracțiunii de spălare a banilor, prevăz. de art. 29 alin. (1) lit. a) L. nr. 656/2002, atât sub aspectul laturii obiective, cât și a celei subiective, criticile formulate de aceasta în apel și solicitarea de achitare întemeiată pe art. 16 alin. (1) lit. a) sau lit. b) tz. II NCPP nefiind fondate”.

V. Dec. ICCJ (SP) nr. 3033/2014 (infra, art. 426).

Art. 17. Stingerea acțiunii penale. (1) În cursul urmăririi penale acțiunea penală se stinge prin clasare sau prin renunțarea la urmărirea penală, în condițiile prevăzute de lege.

(2) În cursul judecății acțiunea penală se stinge prin rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitare sau încetare a procesului penal.

● **VECHIUL CPP: art. 11.**

● **LPA. Art. 19.** Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a NCP sunt aplicabile dispozițiile art. 18¹ CP 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile NCPP.

● **RIL. Dec. ICCJ (SU) nr. XXVII/2006** (M. Of. nr. 190 din 20 martie 2007): „În aplicarea prevederilor art. 11 pct. 2 lit. b) [art. 17 alin. (2) NCPP, art. 396 alin. (6) NCPP], cu referire la art. 10 alin. (1) lit. h) tz. II CPP [art. 16 alin. (1) lit. g) NCPP] (...): Încetarea procesului penal în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea părților înlătură răspunderea penală poate fi dispusă de instanță numai atunci când aceasta constată nemijlocit acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv, exprimat în ședința de judecată de aceste părți, personal sau prin persoane cu mandat special, ori prin înscrisuri autentice”.

Art. 18. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului. În caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal.

● **VECHIUL CPP: art. 13 alin. (1).**

Capitolul II Acțiunea civilă

Art. 19. Obiectul și exercitarea acțiunii civile. (1) Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

(2) Acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și, după caz, a părții responsabile civilmente.

(3) Când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, acțiunea civilă se exercită în numele acesteia de către reprezentantul

legal sau, după caz, de către procuror, în condițiile art. 20 alin. (1) și (2), și are ca obiect, în funcție de interesele persoanei pentru care se exercită, tragerea la răspundere civilă delictuală.

(4) Acțiunea civilă se soluționează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depășește durata rezonabilă a procesului.

(5) Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile.

● **VECHIUL CPP: art. 14, 17-18.**

● **RIL. Dec. ICCJ (Complet RIL) nr. 17/2015** (M. Of. nr. 875 din 23 noiembrie 2015): „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 19 NCPP (...): În cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în L. nr. 241/2005, instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură penală”.

● **HP. Dec. ICCJ (Complet DCD/P) nr. 12/2016** (M. Of. nr. 498 din 4 iulie 2016): „Dispozițiile art. 1371 alin. (1) NCC [în cazul în care victima a contribuit cu intenție sau din culpă la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu le-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă, cel chemat să răspundă va fi ținut numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o] se interpretează în sensul că, autorul faptei va fi ținut să răspundă numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o în cazul în care victima prejudiciului a contribuit și ea cu vinovăție la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu l-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă”.

● **CEDO. V. art. 6§1 CEDO [CtEDO-14.317/04]** (supra, art. 8 NCPP).

● **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 167/2010** (www.scj.ro): „cheltuielile necesitate de asistență medicală acordată victimei infracțiunii pot constitui, în procesul penal, obiect al tragerii la răspundere civilă a inculpatului și a părții responsabile civilmente în condițiile prevăzute în art. 14 și urm. CPP [art. 19 și urm. NCPP]. Unitatea sanitară căreia i s-a cauzat prin fapta penală o vătămare materială, dacă participă în procesul penal, și exercită acțiunea civilă în cadrul procesului penal, dobândește (...) calitatea de parte civilă. Ca regulă, gravitatea faptei nu constituie un criteriu pentru stabilirea cuantumului despăgubirilor, autorul faptei urmând a răspunde integral pentru prejudiciul cauzat. Cu toate acestea în cazul în care paguba a fost cauzată atât din culpa autorului faptei, cât și din culpa victimei, adică culpa lor comună, nu există niciun temei juridic în baza căruia partea din paguba cauzată prin culpa victimei să fie reparată de autor. Despăgubirile civile, pe care trebuie să le suporte autorul, nu vor reprezenta, în astfel de situații, repararea integrală a pagubei, ci numai a unei părți a acesteia, întinderea ei făcându-se în raport de gravitatea culpelor autorului și victimei, stabilită pe baza probelor administrate de autoritățile judiciare. Ca atare, în situația producerii pagubei în patrimoniul unității sanitare din cauza culpei comune a inculpatului și a părții vătămate, operează principiul de drept civil al răspunderii în raport cu întinderea culpei, despăgubirile datorate fiind diminuate corespunzător”.

Art. 20. Constituirea ca parte civilă. (1) Constituirea ca parte civilă se poate face până la începerea cercetării judecătorești. Organele judiciare au obligația de a aduce la cunoștință persoanei vătămate acest drept.

(2) Constituirea ca parte civilă se face în scris sau oral, cu indicarea naturii și a întinderii pretențiilor, a motivelor și a probelor pe care acestea se întemeiază.

(3) În cazul în care constituirea ca parte civilă se face oral, organele judiciare au obligația de a consemna aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheiere.

(4) În cazul nerespectării vreuneia dintre condițiile prevăzute la alin. (1) și (2), persoana vătămată sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în cadrul procesului penal, putând introduce acțiunea la instanța civilă.

(5) Până la terminarea cercetării judecătorești, partea civilă poate:

a) îndrepta erorile materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă;

b) mări sau micșora întinderea pretențiilor;

c) solicita repararea prejudiciului material prin plata unei despăgubiri bănești, dacă repararea în natură nu mai este posibilă.

(6) În cazul în care un număr mare de persoane care nu au interese contrarii s-au constituit parte civilă, acestea pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal. În cazul în care părțile civile nu și-au desemnat un reprezentant comun, pentru buna desfășurare a procesului penal, procurorul sau instanța de judecată poate desemna, prin ordonanță, respectiv prin încheiere motivată, un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele. Încheierea sau ordonanța va fi comunicată părților civile, care trebuie să încunoștințeze procurorul sau instanța în cazul în care refuză să fie reprezentați prin avocatul desemnat din oficiu. Toate actele de procedură comunicate reprezentantului sau de care reprezentantul a luat cunoștință sunt prezumate a fi cunoscute de către persoanele reprezentate.

(7) Dacă dreptul la repararea prejudiciului a fost transmis pe cale convențională unei alte persoane, aceasta nu poate exercita acțiunea civilă în cadrul procesului penal. Dacă transmiterea acestui drept are loc după constituirea ca parte civilă, acțiunea civilă poate fi disjunctă.

(8) Acțiunea civilă care are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului și părții responsabile civilmente, exercitată la instanța penală sau la instanța civilă, este scutită de taxă de timbru.

● **VECHIUL CPP: art. 15.**

V. Dec. ICCJ (SU) nr. 2/2010 (M. Of. nr. 414 din 22 iunie 2010).

● **CEDO. V. art. 6§1 CEDO [CtEDO-14.317/04] (supra, art. 8 NCPP).**

Art. 21. Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente. (1) Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile, în termenul prevăzut la art. 20 alin. (1).

(2) Atunci când exercită acțiunea civilă, procurorul este obligat să ceară introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente, în condițiile alin. (1).

(3) Partea responsabilă civilmente poate interveni în procesul penal până la terminarea cercetării judecătorești la prima instanță de judecată, luând procedura din stadiul în care se află în momentul intervenției.

(4) Partea responsabilă civilmente are, în ceea ce privește acțiunea civilă, toate drepturile pe care legea le prevede pentru inculpat.

● **VECHIUL CPP: art. 16.**

V. și Dec. ICCJ (SU) nr. 1/2005 (M. Of. nr. 503 din 14 iunie 2005).

● **NECONSTITUȚIONALITATE. D.C.C. nr. 257/2017:** „(...) sintagma «în termenul prevăzut la art. 20 alin. (1)» din cuprinsul art. 21 alin. (1) NCPP este neconstituțională”.

Art. 22. Renunțarea la pretențiile civile. (1) Partea civilă poate renunța, în tot sau în parte, la pretențiile civile formulate, până la terminarea dezbaterilor în apel.

(2) Renunțarea se poate face fie prin cerere scrisă, fie oral în ședința de judecată.

(3) Partea civilă nu poate reveni asupra renunțării și nu poate introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași pretenții.

Art. 23. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile. (1) În cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii.

(2) Inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile.

(3) În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii. Cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe.

● **VECHIUL CPP: art. 16¹.**

Art. 24. Exercițarea acțiunii civile de către sau față de succesori. (1) Acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale în caz de deces, reorganizare, desființare sau

dizolvare a părții civile, dacă moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii acesteia își exprimă opțiunea de a continua exercitarea acțiunii civile, în termen de cel mult două luni de la data decesului sau a reorganizării, desființării ori dizolvării.

(2) În caz de deces, reorganizare, desființare sau dizolvare a părții responsabile civilmente, acțiunea civilă rămâne în competența instanței penale dacă partea civilă indică moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii părții responsabile civilmente, în termen de cel mult două luni de la data la care a luat cunoștință de împrejurarea respectivă.

(3) *Abrogat.*

• **VECHIUL CPP: art. 21.**

Art. 25. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal. (1) Instanța se pronunță prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile.

(2) Când acțiunea civilă are ca obiect repararea prejudiciului material prin restituirea lucrului, iar aceasta este posibilă, instanța dispune ca lucrul să fie restituit părții civile.

(3) Instanța, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, se pronunță cu privire la desființarea totală sau parțială a unui înscris sau la restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii.

(4) *Abrogat.*

(5)¹⁾ În caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi, lit. e), f) – cu excepția prescripției, i) și j), în caz de încetare a procesului penal ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum și în cazul prevăzut de art. 486 alin. (2), instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă.

(6) Instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă și în cazul în care moștenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii părții civile nu își exprimă opțiunea de a continua exercitarea acțiunii civile sau, după caz, partea civilă nu indică moștenitorii, succesorii în drepturi ori lichidatorii părții responsabile civilmente în termenul prevăzut la art. 24 alin. (1) și (2).

• **VECHIUL CPP: art. 346, 348.**

V. Dec. ICCJ (SU) nr. 29/2008 (M. Of. nr. 230 din 8 aprilie 2009).

Art. 26. Disjungerea acțiunii civile. (1) Instanța poate dispune disjungerea acțiunii civile, când soluționarea acesteia determină depășirea termenului rezonabil de soluționare a acțiunii penale. Soluționarea acțiunii civile rămâne în competența instanței penale.

(2) Disjungerea se dispune de către instanță din oficiu ori la cererea procurorului sau a părților.

(3) Probele administrate până la disjungere vor fi folosite la soluționarea acțiunii civile disjuncte.

(4) *Abrogat.*

(5) Încheierea prin care se disjunge acțiunea civilă este definitivă.

• **VECHIUL CPP: art. 347.**

Art. 27. Cazurile de soluționare a acțiunii civile la instanța civilă. (1) Dacă nu s-au constituit parte civilă în procesul penal, persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce la instanța civilă acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(2) Persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acțiune la instanța civilă dacă, prin hotărâre definitivă, instanța penală a lăsat nesoluționată acțiunea civilă. Probele administrate în cursul procesului penal pot fi folosite în fața instanței civile.

¹⁾ Alin. (5) al art. 25 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. unic pct. 1 L. 9/2017.